

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อ
การพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING
DUAL VOCATIONAL TRAINING DEVELOPING

ประภาพรณ ปรีวรรณ¹ ช่อเพชร เบ้าเงิน² และชาญชัย วงศ์สิริสวัสดิ์³
Prapapan Preewan¹, Chopeth Baongern² and Chanchai Wongsirasawat³

¹หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

²หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทคัดย่อ

การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีนั้นเป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพสนองตอบความต้องการของตลาดแรงงาน หัวใจสำคัญของการจัดการระบบทวิภาคี คือ ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับสถานประกอบการ ในการบริหารจัดการอย่างเป็นกระบวนการร่วมกันในทุกๆ ด้าน บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และส่งผลต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ซึ่งพบว่า รูปแบบประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ คุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา การเรียนการสอน ครูผู้สอน ความร่วมมือ การสนับสนุนของรัฐบาล มาตรฐานการอาชีวศึกษา และการบริหารจัดการ ทุกองค์ประกอบส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ซึ่งจำแนกเป็น 4 แนวทางหลัก ได้แก่ การบริหารจัดการระบบทวิภาคี ความร่วมมือ การจัดการเรียนการสอน และคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษา

ABSTRACT

Dual Vocational Training is the most important for skill labors to meet the demand of companies. The most important thing that is the participation between the college and the company for the managing processes. The purpose of this article is to present the model of causal relationship structure of factors affecting the effectiveness of Dual Vocational Training administration developing. From the studying, the model consists of 7 factors; graduated-characteristics, instruction, teachers, cooperation, government supporting, vocational educational standards and management which affect the effectiveness of Dual Vocational Training administration and the developing

at all. They are classified as 4 main principles; Dual Vocational Training administration, cooperation, instruction and graduated-characteristics which are the guidance for Dual Vocational Training developing in the vocational collages.

คำสำคัญ

รูปแบบ การพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

Keywords

Model, Dual Vocational Training Developing

บทนำ

จากวิกฤติเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อวิกฤติแรงงานไทย เนื่องจากแรงงานนับเป็นปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ จะเห็นได้จากนโยบายของรัฐบาล ที่มุ่งเน้นส่งเสริมแรงงานเป็นสำคัญ อาทิ นโยบายค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ 300 บาท ทั่วประเทศ หรืออัตราเงินเดือน 15,000 บาท สำหรับผู้จบปริญญาตรี ทำให้ค่านิยมในการเรียนสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ ผู้เรียนมุ่งสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษามากขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551)

จากช่วงเวลากว่า 10 ปี ที่ผ่านมา รัฐบาลเองยังไม่เห็นความสำคัญ และการพัฒนาการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาเท่าที่ควร ทั้งตัวผู้เรียน หรือแม้แต่ผู้ประกอบการก็ไม่เห็นความสำคัญของการเรียนสายอาชีพ ทั้ง ๆ ที่เป็นการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพโดยตรง ประกอบกับปัญหาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ ทำให้การผลิตแรงงานอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพตามความต้องการตลาดแรงงานไม่เพียงพอ รวมทั้งประเด็นการเข้ามาของแรงงานต่างด้าว กลายเป็นประเด็นร้อนที่ต้องเร่งรัดพัฒนาแรงงานไทย เป็นการเตรียมพร้อม ในขณะที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปลายปี 2558 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

ในการพัฒนาอาชีวศึกษาเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษแล้วว่า การจัดการทวิภาคี คือ กระบวนการสำคัญในการผลิตกำลังคนแรงงานที่มีทักษะฝีมือ (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์, 2558) ในขณะที่แรงงานในสายอาชีวศึกษามีความต้องการสูงขึ้น แต่ความขาดแคลนในเชิงคุณภาพยังไม่เปลี่ยนแปลง มีปัญหาเรื่องสมรรถนะและทัศนคติบางอย่างที่สืบเนื่องมาจากระบบการศึกษา เป็นภาระของผู้ประกอบการในการจัดฝึกอบรมเพิ่มเติมให้ (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์, 2555) ในปัจจุบันสถานประกอบการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษาก็ตื่นตัว เร่งรัดพัฒนาระบบทวิภาคี มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือของสถานศึกษากับสถานประกอบการในการบริหารจัดการระบบทวิภาคีด้านต่าง ๆ แต่องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ยังไม่ชัดเจน และมีการปฏิบัติได้น้อย ดังนั้น จากความสำคัญของการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ที่สามารถสร้างและพัฒนาผลผลิตแรงงานให้เพิ่มขึ้น สอดคล้องความต้องการของตลาดแรงงานและบริบทของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงมีประเด็นศึกษาว่า มุ่งองค์ประกอบอะไรบ้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การอาชีวศึกษา

ระบบทวิภาคี และนำไปใช้พัฒนาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้ วัตถุประสงค์ครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษา

การพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

จากพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ให้ความหมาย “การอาชีวศึกษา” หมายถึง กระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี และ “ทวิภาคี” หมายถึง คู่สัญญาระหว่างสถานประกอบการ และสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบัน ดังนั้น “การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (Dual Vocational Training: DVT)” หมายถึง การจัดการศึกษาโดยความร่วมมือกันของสองฝ่าย ระหว่างสถานประกอบการ กับสถานศึกษาร่วมกันฝึกพนักงานให้มีคุณภาพ สองสถานที่ คือ โรงงาน (เน้นในการฝึกทักษะ) และในชั้นเรียน (เน้นในการเรียนด้านทฤษฎี) เพื่อสองวัตถุประสงค์ ได้ฝึกงานที่เกี่ยวข้องกับทักษะ และได้ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (สำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี, 2541)

ในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายให้การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นนโยบายแห่งชาติ โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาให้ครบทุกแห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2556) เพื่อพัฒนาและผลิตกำลังคนสายอาชีพเพิ่มขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา สถานประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องร่วมมือกันพัฒนาการอาชีวศึกษาตามระบบทวิภาคี ทุกด้านและทุกฝ่าย จะเห็นจากงานวิจัยในการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีหลายด้าน ดังเช่น งานวิจัยของ ธาณินทร์ ศรีชมภู (2557) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงระบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต และ 4) ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ โดยเฉพาะองค์ประกอบที่ 4 คือ ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งเป็นกลไกในการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ 1) นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 2) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ 4) รูปแบบของการเรียนการสอนระบบทวิภาคี และ 5) รูปแบบของการวัดผลและประเมินผล

การพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีจึงมุ่งในแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ตามระบบทวิภาคี ที่เน้นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ โดยมีเป้าหมายหรือผลผลิต คือ ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณลักษณะ หรือศักยภาพตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ การพัฒนาจึงต้องเริ่มจากการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ครูผู้สอน การใช้สื่อ เทคโนโลยี การวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการฝึกอบรมและการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพฝีมือแรงงานสนองตอบกับความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งเห็นได้จากงานวิจัยหลายด้าน ทำให้มีการพัฒนาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมากขึ้น

องค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

การพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมีการศึกษาองค์ประกอบตามระบบทวิภาคีหลายด้าน โดยมีจุดมุ่งหมายที่เหมือนกัน หรือคล้าย ๆ กัน เพราะมุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ หรือการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเป้าหมายการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จากผลสรุปการปฏิรูปการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2542-2551) ได้ศึกษาการพัฒนาและสรุปปัญหาในการจัดการอาชีวศึกษา ในด้านคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา ด้านการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านความร่วมมือ ด้านการสนับสนุนของรัฐบาล ด้านมาตรฐานการอาชีวศึกษา ด้านการบริหารจัดการ และด้านค่านิยมในการเรียนอาชีวศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) จะเห็นว่าแต่ละองค์ประกอบเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นความสำคัญขององค์ประกอบเหล่านี้ เช่นการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ของจิระพงษ์ หอมสุวรรณ (2556) ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาที่เกิดผลสำเร็จ โดยคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและหน้าที่ในทุกภาคส่วน และพดด้วง โนรี (2555) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศในสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จประกอบด้วย นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ รูปแบบการเรียนการสอนระบบทวิภาคี และรูปแบบการวัดและประเมินผล ในภาพรวมจะเห็นว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวถึงนี้ เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อให้ได้ผลผลิตกำลังคน ที่มีความสามารถพื้นฐานเพื่อการดำรงอยู่ในอาชีพ ความสามารถในการทำงาน ความสามารถในการรักษาและสร้างความสัมพันธ์ในสังคมอาชีพที่ดำรงอยู่ด้วย (Thompson, 1973) นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของต่างประเทศ อาทิ รายงานการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศสิงคโปร์ มีเป้าหมายสำคัญที่มุ่งเน้นการผลิตบุคลากรให้มีคุณลักษณะที่มีความรู้ ความสามารถ ทางวิชาชีพ และสนองความต้องการตลาดแรงงาน เช่นเดียวกับการอาชีวศึกษาในประเทศญี่ปุ่นที่มุ่งผลิตผู้สำเร็จการศึกษาในสายอาชีวศึกษา ให้มีความรู้วิชาชีพตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555)

การศึกษาองค์ประกอบจากแนวคิด ผลการดำเนินงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ วสันต์ วงษานุศิษฐ์ (2548) อนันท์ งามสะอาด (2549) เนตรรุ่ง อยู่เจริญ (2553) พดด้วง โนรี (2555) จิระพงษ์ หอมสุวรรณ (2556) สุนันทา สังขทัศน์ (2556) และล่อง วัจนะสาธิตากุล (2556) เมื่อนำมาสังเคราะห์ โดยยึดตามองค์ประกอบในการพัฒนาจากการปฏิรูปการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2542-2551) สรุปเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี และส่งผลในการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา การเรียนการสอน ครูผู้สอน ความร่วมมือ การสนับสนุน ของรัฐบาล มาตรฐานการอาชีวศึกษา และการบริหารจัดการ โดยมีความหมายและปัจจัยย่อย แต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา หมายถึง บุคลิกภาพของผู้จบการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีที่แสดงออก ประกอบด้วย

1.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ คุณธรรม จริยธรรม มีวินัย รับผิดชอบ ตรงต่อเวลา มีจรรยาบรรณและทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีนิสัยอุตสาหกรรม ทักษะทางปัญญา และภาวะผู้นำในทีมงาน การแก้ปัญหา

1.2 สมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป คือ ความรู้และทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การประยุกต์ใช้ตัวเลข การจัดการและการพัฒนางาน

1.3 สมรรถนะวิชาชีพ คือ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะ ในสาขาวิชาชีพสู่การปฏิบัติจริง รวมทั้งประยุกต์สู่อาชีพ

2. ด้านการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติทักษะวิชาชีพ ประกอบด้วย

2.1 หลักสูตร คือ โครงสร้างของสาระวิชา หรือประสบการณ์ที่กำหนดในการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ทั้งสาระวิชาตามสาขาวิชาชีพและวิชาสากล

2.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ แนวทาง หรือเทคนิคการให้ความรู้ การฝึกอบรม การปฏิบัติงานจริง การใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างเครือข่าย การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การวัดผล ประเมินผล

2.3 การใช้สื่อ คือ การนำวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างเครือข่าย การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนตามระบบทวิภาคี

2.4 การวัดและประเมินผล คือ การตรวจสอบและติดตามการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามเกณฑ์มาตรฐานการอาชีวศึกษา จากการวัดผลอย่างมีกฎเกณฑ์ และผลจากการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อพิจารณาตัดสินการบรรลุผลสำเร็จของผู้เรียน ทั้งการเรียนในสถานศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในสถานประกอบการ การออกไปรับรองของสถานประกอบการ และประกาศนียบัตรของสถานศึกษาให้ผู้สำเร็จการศึกษา

3. ด้านครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรที่ให้การเรียนรู้ รวมทั้งผู้ให้การฝึกอบรมทักษะวิชาชีพ ประกอบด้วย

3.1 มาตรฐานการปฏิบัติการสอน คือ ความรับผิดชอบ คุณธรรม จริยธรรมทัศนคติที่ดีต่ออาชีพและวิชาชีพ เทคนิคและการใช้สื่อการเรียนการสอน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ปกครอง ชุมชน

3.2 ความรู้และทักษะ คือ ประสิทธิภาพในการจัดกระบวนการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพ การถ่ายทอดความรู้ การใช้เทคนิคการสอนเทคโนโลยีสารสนเทศ การมีประสบการณ์วิชาชีพ ความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน

3.3 การพัฒนาศักยภาพและทักษะ คือ การส่งเสริมด้านสวัสดิการ การศึกษาต่อเนื่องการสร้างขวัญและกำลังใจ การส่งเสริมงานวิจัยและนวัตกรรม

4. ด้านความร่วมมือ หมายถึง การบริหารจัดการระบบทวิภาคีระหว่างสถานศึกษา กับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบด้วย

4.1 การจัดการทวิภาคี การฝึกอบรม คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการฝึกอบรมทักษะอาชีพ ในสถานศึกษาและสถานประกอบการ

4.2 การจัดการเรียนการสอน คือ การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ในการให้ความรู้การฝึกอบรมตามสาขาวิชาชีพ การพัฒนาหลักสูตรและจัดหลักสูตรร่วมกัน การใช้ทรัพยากรเกี่ยวกับการศึกษาร่วมกัน การสร้างเครือข่ายวิชาการ

4.3 การพัฒนาระบบ คือ การยกเลิกกฎเกณฑ์ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการจัดการวิชาการ เพื่อให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น การสนับสนุนเครื่องมือ เงินทุน งบประมาณ ความรู้และวิทยาการ และการวิจัย

5. ด้านการสนับสนุนของรัฐบาล หมายถึง แนวทางการส่งเสริม และการให้ความช่วยเหลือการดำเนินการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประกอบด้วย

5.1 นโยบาย แผนงาน คือ หลักการและวิธีการปฏิบัติ ที่เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษาและสถานประกอบการ

5.2 โอกาสและความเสมอภาค คือ การส่งเสริมการเรียนสายอาชีพและการฝึกอบรมการส่งเสริมความร่วมมือในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้ตามศักยภาพผู้เรียนของทุกภาคส่วน

5.3 งบประมาณและทรัพยากร คือ การช่วยเหลือ สนับสนุนเกี่ยวกับการลงทุน การจัดหาสื่อวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีการศึกษา ในการจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคีร่วมกัน การส่งเสริมการวิจัย และนวัตกรรมทางอาชีวศึกษา

6. ด้านมาตรฐานการอาชีวศึกษา หมายถึง ข้อกำหนด หรือเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ วัดผลและประเมินผล ประกอบด้วย

6.1 มาตรฐานวิชาชีพ คือ ข้อกำหนด เกณฑ์ด้านผลงานที่เป็นผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน (ผลผลิต ผลงาน) เพื่อใช้เป็นฐานในการกำหนดและประเมินให้ได้คุณวุฒิวิชาชีพในสาขาวิชาชีพเฉพาะนั้น ๆ

6.2 มาตรฐานสมรรถนะหลัก คือ ข้อกำหนด เกณฑ์ความรู้ ทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพนั้น ๆ

6.3 คุณวุฒิวิชาชีพ คือ ความรู้ ความสามารถ ตามข้อกำหนดของกรอบคุณวุฒิ ในระดับวิชาชีพนั้น ๆ

6.4 การประกันคุณภาพ คือ การดำเนินการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อให้บรรลุผลภารกิจของการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ ทั้งการประเมินภายในและการประเมินภายนอกสถานศึกษา

7. ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง แนวทางการดำเนินงานการอาชีวศึกษาตามระบบทวิภาคี ประกอบด้วย

7.1 การกระจายอำนาจ คือ การถ่ายโอนการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจ จากภาครัฐส่วนกลางให้แก่สถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ ส่วนภูมิภาค องค์กรอิสระ องค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน ในการดำเนินงานตามระบบทวิภาคี

7.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ การดำเนินงานของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ทั้งการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผน การปฏิบัติงาน การประเมินผล

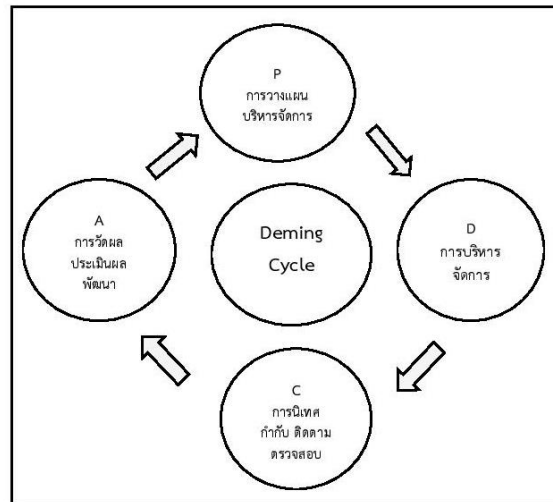
7.3 การส่งเสริมการเรียนรู้อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือ การสนับสนุนจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้เข้ามาจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เกี่ยวกับการกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และค่านิยมในการเรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

“รูปแบบ” มีนักวิชาการให้นิยามไว้ต่าง ๆ กัน ดังเช่น คีฟ (Keeves, 1988) ให้ความหมายรูปแบบว่า หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของปัจจัย หรือตัวแปรหรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์ หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริง หรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เช่นเดียวกับ อุทัย บุญประเสริฐ (2546) ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง ตัวแบบ หรือแบบจำลองที่สะท้อนภาพ หรือปรากฏการณ์ หรือสภาพที่เป็นนามธรรมที่เจ้าของแบบจำลอง จัดทำขึ้น เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ หรือแสดงองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กระบวนการใดกระบวนการหนึ่งที่สามารถช่วยให้เข้าใจแนวความคิด หลักการ กระบวนการ หรือกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง ช่วยให้เห็นองค์ประกอบสำคัญ ๆ ได้ง่ายและชัดเจน ดังนั้นรูปแบบจึงเป็นแนวทางในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือองค์ประกอบในลักษณะใหม่ ที่สามารถพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น และสามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต หรือทดสอบรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อเป็นการขยายเรื่องที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์

การศึกษา ‘รูปแบบ’ มีงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบที่หลากหลายในการพัฒนาด้านต่าง ๆ อาทิ รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของ ภักดี รัตนมุขย์ (ม.ป.ป.) จะเห็นว่า จากโครงสร้างของรูปแบบที่มีการศึกษามโนทัศน์ใหม่ ๆ สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ตามบริบทนั้น ๆ ในการศึกษาแบบฉบับครั้งนี้ คือ รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ด้วยการศึกษาวิจัยเอกสาร (Content Analysis) วิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และนำมาใช้ในการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

จากแนวคิดด้านกระบวนการบริหารทางการศึกษา มีหลายระบบที่นำไปสู่ความสำเร็จในที่นี้กล่าวถึง ระบบการบริหารคุณภาพ โดย เดมมิง (Deming, 1986) เรียกว่า วงจรเดมมิง (Deming Cycle : PDCA) เป็นระบบการบริหารงานที่มีคุณภาพ เริ่มจากขั้นตอน วางแผน (Plan: P) ดำเนินการ (Do: D) ตรวจสอบ นิเทศ กำกับ ติดตาม (Check: C) และปรับปรุง แก้ไข พัฒนา (Act: A) และนำมาใช้ในกระบวนการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตามระบบการบริหารคุณภาพ
ที่มา: Deming Cycle, 1986

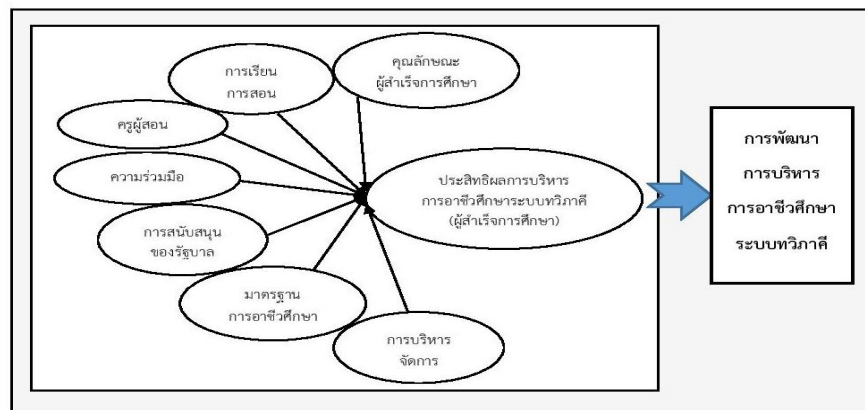
จากแนวความคิดกระบวนการบริหารของ ลูตวิก วอน เบร์ทาลันฟฟ์ (Ludwig Von Bertalanffy, 1956) ได้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีระบบ มีส่วนประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิตหรือผลลัพธ์ (Product or Output) และผลกระทบ (Outcome or Impact) ปัจจุบันได้นำมาใช้ในกระบวนการบริหารทางการศึกษา เมื่อนำมาวิเคราะห์กับกระบวนการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตามระบบการบริหารคุณภาพ และวิเคราะห์รวมกับองค์ประกอบของการบริหารการอาชีวศึกษา เป็นการบริหารเชิงระบบ แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเชิงระบบ

การบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นกระบวนการบริหารเชิงระบบที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากความหมาย ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสำเร็จของการปฏิบัติที่เป็นไป หรือบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร, 2546) ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงเป็นผลที่เกิดขึ้นและต้องสนองตอบ หรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานนั้น กล่าวคือ ประสิทธิภาพของการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ได้แก่ ผู้สำเร็จ

การศึกษาที่มีคุณลักษณะตรงความต้องการของสถานประกอบการหรือผู้ประกอบการ ตามจุดมุ่งหมายของการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (สำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี, 2541) เมื่อนำมาวิเคราะห์เป็นโมเดลรูปแบบขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อให้เข้าใจแนวความคิด หลักการ หรือกระบวนการในเรื่องกระบวนการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ในลักษณะที่สามารถพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ในรูปของกรอบความคิดเชิงทฤษฎี แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบความคิดรูปแบบองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

ตามโครงสร้างของรูปแบบ จะเห็นว่าทุกองค์ประกอบส่งผลต่อประสิทธิผลโดยตรง คือ ผู้สำเร็จการศึกษา ตามจุดมุ่งหมายของการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ส่วนที่จะบอกวาระดับความสัมพันธ์ขององค์ประกอบจะส่งผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์รูปแบบตามวิธีทางสถิติต่อไป จากการศึกษาหลักการ หน้าที่ของสถานศึกษา สถานประกอบการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ในการดำเนินการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของ เฉลิมศักดิ์ นามเชียงใต้ (2541) สำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (2541) จรูญ ชูลาภ (2543) วิทยา งานทวี (2543) มัลโฮทรา (Malhotra, 1996) และงานวิจัยของ กัญญา วีรวรรณธ (2542) ฐิณีวรรณ วุฒิวิทย์การ (2555) นริศ แก้วสินวล (2556) สิริมนต์ นฤมลศิริ (2557) แสดงถึงแนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนา หรือนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยนำมาสังเคราะห์จาก 7 องค์ประกอบ สรุปภาพรวมเป็นหลักการบริหารจัดการ 4 ด้าน และแนวปฏิบัติในการพัฒนา ดังนี้

1. การบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

1.1 สถานศึกษา สถานประกอบการร่วมจัดการทวิภาคี โดยจัดทำข้อตกลง (MOU) ในการพัฒนาร่วมกัน

1.2 สถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมวิเคราะห์สภาพการณ์ (SWOT) เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดการระบบทวิภาคี เพื่อหาแนวทางพัฒนาร่วมกัน

1.3 จัดการประชุม สัมมนา บุคลากร ทั้งของสถานศึกษา สถานประกอบการ ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนร่วมจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (Stakeholders) ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการระบบทวิภาคี และหน้าที่รับผิดชอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของแต่ละกลุ่ม บุคคล ในการพัฒนาให้มากขึ้น

1.4 สถานศึกษา สถานประกอบการ ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน ในสาขาวิชาชีพที่สามารถจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรม ได้ตามศักยภาพและบริบทของตน

1.5 สถานศึกษา สถานประกอบการ มีการทดสอบสมรรถนะผู้เรียนก่อนเข้าฝึกอบรมใน สถานประกอบการ เพิ่มประสิทธิภาพระบบทดสอบมาตรฐานวิชาชีพและเทียบโอนประสบการณ์

1.6 สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพ และพัฒนาระบบประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้สถานประกอบการร่วมประเมินคุณภาพภายใน

1.7 สถานศึกษา สถานประกอบการ ร่วมกำหนดสมรรถนะผู้เรียน และเกณฑ์มาตรฐานตาม สาขาวิชาชีพ

1.8 สถานศึกษามีกระบวนการนิเทศ ติดตามผลการฝึกอบรม และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารให้ความสำคัญในการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดครูนิเทศ ร่วมกับครูฝึกในสถาน ประกอบการ จัดทำคู่มือการฝึกอบรม คู่มือการนิเทศอย่างเป็นระบบ

2. ความร่วมมือ

2.1 รัฐบาลให้ความสำคัญการจัดการทวิภาคีเป็นนโยบายแห่งชาติ ที่ต้องเร่งรัดดำเนินการ

2.2 รัฐบาลควรมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วย การจัดทวิภาคีร่วมกันของสถานศึกษา และสถานประกอบการ เช่น กฎหมายลดหย่อนภาษีให้สถานประกอบการที่ร่วมจัดการทวิภาคี สถานศึกษาขนาดใหญ่ต้องจัดการระบบทวิภาคีให้ได้ครบทุกแห่ง กฎหมายรองรับผู้ผ่านการฝึกอบรม ทวิภาคีเข้าทำงานในสถานประกอบการตามสาขาอาชีพ

2.3 รัฐบาลมีข้อตกลงกับภาคอุตสาหกรรม สภาหอการค้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ให้การ สนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ วิทยากร รวมทั้งงบประมาณในการจัดการทวิภาคี

2.4 สถานศึกษา สถานประกอบการ ร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น ในการใช้ทรัพยากร สื่อ ในการ เรียน การฝึกอบรมอาชีพ และสถานที่ในการฝึกอบรม

2.5 สถานศึกษา สถานประกอบการ ร่วมจัดการปฐมนิเทศ ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ ให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ในระบบทวิภาคีอย่างแท้จริง เข้าใจถึงระบบการจัดการเรียนการสอน การ ฝึกอบรม และผลประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากระบบทวิภาคี

2.6 สถานศึกษา สถานประกอบการ จัดสวัสดิการให้ครู และผู้ฝึกอบรมอย่างเพียงพอ

2.7 สถานศึกษา สถานประกอบการ ร่วมจัดการประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประเมินผล การดำเนินงาน เพื่อนำมาพัฒนาระบบทวิภาคี อย่างต่อเนื่อง

2.8 สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมประชาสัมพันธ์ ให้เกียรติและยกย่องสถาน ประกอบการที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการระบบทวิภาคี ให้เป็นแบบอย่างที่ดี

2.9 สถานศึกษา สถานประกอบการ ขยายเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการทวิภาคีร่วมกัน

3. การจัดการเรียนการสอน

3.1 สถานศึกษา สถานประกอบการร่วมกันจัดทำและพัฒนาหลักสูตร วางแผนการจัดกิจกรรมเรียนการสอน ทุกสาขาวิชาชีพ ให้สอดคล้องความต้องการของสถานประกอบการ และพัฒนาหลักสูตรแบบฐานสมรรถนะ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในระดับสากล

3.2 มีหลักสูตรเฉพาะที่สอดคล้องกับบริบทสังคม ชุมชน รวมทั้งหลักสูตรที่สนองตอบศักยภาพผู้เรียน เช่น การศึกษาทางไกล ระบบ Social Network

3.3 การเรียนรู้และการฝึกอบรม เน้นสมรรถนะและศักยภาพผู้เรียน (Child Centered) เรียนภาคทฤษฎีในสถานศึกษา ฝึกปฏิบัติประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ

3.4 สถานศึกษา สถานประกอบการ ร่วมจัดการฝึกอบรมครูผู้สอนและครูผู้ฝึก โดยส่งครูผู้สอนฝึกอบรมประสบการณ์ในสถานประกอบการ ครูผู้ฝึกในสถานศึกษา ให้เรียนรู้และเข้าใจระบบทวิภาคีอย่างแท้จริง

3.5 สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมด้านเงินทุนให้ครูผู้สอนมีงานวิจัย และผลิตตำราเรียน สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม โครงการ และสิ่งประดิษฐ์ อย่างต่อเนื่อง

3.6 จัดให้มีหน่วยงานเฉพาะทวิภาคี เพื่อให้การสนับสนุนด้านความรู้ วิทยากร การใช้สื่อ ฯลฯ อาทิ ศูนย์ทวิภาคีระดับจังหวัด

3.7 สถานศึกษา ร่วมกับชุมชน ท้องถิ่นจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ ตามสถานการณ์ของสังคม เพื่อส่งเสริมผู้เรียนทั้งการฝึกทักษะ และด้านคุณธรรม จริยธรรม มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพตน

3.8 สถานศึกษา สถานประกอบการ ร่วมกำหนดเกณฑ์การวัดผล ประเมินผล ทั้งผู้เรียนและสถานศึกษา

3.9 สถานศึกษา สถานประกอบการ ร่วมวัดผล ประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษา โดยเน้นการประเมินประสบการณ์จริง และออกใบรับรอง ประกาศนียบัตรให้ผู้สำเร็จการศึกษาร่วมกัน

4. คุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา

4.1 สถานศึกษาจัดกิจกรรมร่วมกับสถานประกอบ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่ออาชีพของตน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ตรงความต้องการของสถานประกอบการ

4.2 สถานศึกษาและสถานประกอบการ วางแผนพัฒนาสมรรถนะทั่วไปและสมรรถนะหลักเพิ่มศักยภาพผู้เรียน ส่งเสริมด้านเทคโนโลยี ผลิตนวัตกรรมทางอาชีพ ส่งเสริมการสื่อสาร การใช้ภาษาต่างประเทศ ภาษาเพื่อนบ้านที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ด้านสมรรถนะวิชาชีพเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ ทักษะทางวิชาการและวิชาชีพ ทักษะการสื่อสารทางภาคีเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Social Network) เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ให้ทันต่อเทคโนโลยี

สรุป

ถ้ามองย้อนไปถึงจุดมุ่งหมายของการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จะเห็นว่า หัวใจของการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือ ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับสถานประกอบการ ในการผลิตแรงงานฝีมือให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตรงความต้องการของสถานประกอบการ ดังนั้นในการพัฒนาการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ก็ต้องมุ่งเน้นความร่วมมือในการพัฒนาร่วมกันระหว่างสถานศึกษา กับสถานประกอบการ หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคการศึกษา เป็นการเพิ่มศักยภาพในการฝึกทักษะฝีมือให้ผู้เรียนมากขึ้น ควรส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดค่านิยมตั้งแต่ต้นทาง ด้วยการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาการปรับหลักสูตร

การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิต พร้อม ๆ กับการเปลี่ยนค่านิยมของผู้เรียนให้เล็งเห็นประโยชน์ของอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หรือการเรียนสายอาชีพให้มากขึ้น ในขณะเดียวกัน ภาคเอกชนก็ต้องสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน ผู้ฝึกอบรม เพื่อเป็นการเพิ่มผลิตภาพของแรงงาน แสดงให้เห็นถึงความพร้อมทางด้านสวัสดิการ นอกเหนือจากค่าจ้างแรงงาน หรือเพียงแค่ต้องการผลประโยชน์จากแรงงานผู้ฝึกอบรม เพื่อดึงดูดผู้เรียนสายอาชีพให้มากขึ้น นอกจากนี้ ภาคเอกชนควรเริ่มต้นตัว และผลักดันให้เกิดการลงทุนพัฒนาทักษะแรงงานตั้งแต่เนิ่น ๆ ตัวอย่างเช่น โครงการทุนการศึกษา 1 โรงเรียน 1 โรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557) เป็นแนวคิดริเริ่มที่ดี โดยโครงการนี้จะมอบทุนการศึกษาให้นักศึกษาที่ฝึกงานในโรงงาน ไปพร้อม ๆ กับการเรียนช่วงวันเสาร์อาทิตย์ภายในระยะเวลา 3-7 ปี เพื่อให้ได้วุฒิการศึกษา ปวช. ปวส. หรือปริญญาตรี และมีงานรองรับทันทีหลังจากจบการศึกษา

สรุปแนวทางการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยรูปแบบที่นำเสนอจากองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ ถ้าพิจารณาจริง ๆ แล้ว จะเห็นว่า รูปแบบเป็นเพียงโมเดลที่ได้จากการศึกษาวิจัยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เป็นเพียงปัจจัยในกระบวนการดำเนินงาน สิ่งสำคัญที่แท้จริง คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการกระจายอำนาจ ในการดำเนินงานตามระบบทวิภาคีให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ทุกภาคส่วน นับตั้งแต่ สถานศึกษา สถานประกอบการ หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้เรียน ผู้ปกครอง เครือข่ายชุมชน ให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจังและจริงใจ ผู้บริหารสถานศึกษา และเจ้าของสถานประกอบการเป็นผู้ที่มีบทบาท อำนาจ และหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการ จึงควรเป็นบุคคลแรกของกระบวนการ ที่ต้องมีความรู้และความเข้าใจในหลักการระบบทวิภาคีอย่างแท้จริง นับว่าเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุด หากขาดซึ่งความร่วมมือที่จริงจัง การคาดหวังความสำเร็จของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาที่แท้จริงของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือ “ความร่วมมือ” ของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสถานศึกษาและสถานประกอบการ จากผลสรุปแนวทางการพัฒนาที่กล่าวมาข้างต้น ในทางปฏิบัติ สถานศึกษาควรจัดทำเป็นแผนพัฒนาแผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) แลคู่มือการปฏิบัติงาน (Handbooks) ของบุคลากรทุกฝ่าย โดยเฉพาะระบบการนิเทศ ติดตามผล เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ผลิตกำลังคนอาชีวศึกษา ให้มีศักยภาพและคุณภาพ ตรงความต้องการของสถานประกอบการ ตลาดแรงงาน และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. สืบค้นจาก <http://www.mfa.go.th/>
- กัญญา วีรรณธ. (2542). การศึกษาสภาพการจัดการระบบทวิภาคี ของสถานศึกษา กรมอาชีวศึกษา เขตภาคเหนือในเชิงระบบ. เชียงใหม่: ศูนย์นิเทศอาชีวศึกษาภาคเหนือ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของไทย. สืบค้นจาก <http://www.thairath.co.th/content/edu/22515> (2555, 12 ธันวาคม).
- จรรยา ชูลาภ. (2543). คู่มือการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี. กรุงเทพฯ: พรานนก.

- จีระพงษ์ หอมสุวรรณ. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เฉลิมศักดิ์ นามเชียงใหม่. (2541). แนวการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี.
สืบค้นจาก: <http://www.pimporn.nsdv.go.th/pr/dvt/d.htm> (2557, 11 กรกฎาคม).
- ชัยพลกษี เสรีรักษ์. (2555). ปัญหาแรงงานไทย. สืบค้นจาก
<http://www.dailynews.co.th/content/edu/22515> (2556, 20 พฤษภาคม).
- ฐิติวรรณ วุฒิกิจการ. (2555). การพัฒนาหลักสูตรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยพัฒนการธนบุรี.
- ธานินทร์ ศรีชมพู่. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นริศ แก้วสินวล. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- เนตรรุ้ง อยู่เจริญ. (2553). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ
การศึกษาของครู สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขต
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พดด้วงพิศ โนรี. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศ
ในสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภักดี รัตนมุขย์. (ม.ป.ป.). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ยงยุทธ แฉล้มวงษ์. (2555). ไฮไลท์แรงงานไทยในปี 2555. สืบค้นจาก
<http://www.v-cop.net/file/ธปท> (2557, 12 กันยายน).
- รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร. (2546). เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการบริหาร
การศึกษา. หน่วยที่ 10-12. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ล่อง วัจนะสาธิตกุล. (2556). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็น
องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา :
กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วสันต์ วงษานุศิษฐ์. (2548). การพัฒนาการบริหารจัดการเรียนการสอนหลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพระบบทวิภาคี พุทธศักราช 2545 สาขาวิชาช่างก่อสร้าง
ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

- วิทยา งานทวี. (2543). **แนวการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี**. เชียงใหม่: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีวศึกษาภาคเหนือ, 2555.
- สิริมนต์ นฤมลศิริ. (2557). **กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุนันทา สังขทัตส์. (2556). **การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยใช้ Balanced Scorecard (BSC)**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2556). **ยุทธศาสตร์เร่งรัดพัฒนาอาชีวศึกษา**. สืบค้นจาก <http://www.kycec.ac.th/document/Plan.docx>
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2557). **อาชีวศึกษาทวิภาคีในอนาคต**. สืบค้นจาก <http://www.vec.go.th/> (2557, 4 ธันวาคม).
- สำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี. (2541). **การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี**. สืบค้นจาก <http://www.pimporn.nsdv.go.th/pr/dvt/d.htm> (2557, 11 กรกฎาคม).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **สรุปผลการปฏิรูปการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2542-2551**. สืบค้นจาก <http://www.onec.go.th/onec> (2555, 20 พฤษภาคม 2555).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). **การสังเคราะห์การศึกษาโครงสร้างการบริหารการศึกษาต่างประเทศและสรุปผลการสัมมนา**. สืบค้นจาก http://www.ops/moe.go.th/admin_ed/seminar/page.php?mod=Book&file
- อนันต์ งามสะอาด. (2549). **การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีด้วยหลักการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). **รูปแบบ หรือตัวแบบจำลอง**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Deming, W. Edwards. (1986). **Out of the Crisis**. MIT Center for Advanced Engineering Study. ISBN 0-911379-01-0.
- Keeves, P. J. (1988). **Educational research, methodology and measurement : An international handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Malhotra, N. K. (1996). **Marketing Research: An vocational applied orientation**. Singapore: Prentice-Hall, Inc.
- Thompson, J. F. (1973). **Foundations of Vocational Education**. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Von Bertalanffy, L. (1956). **General System Theory: General Systems**. Yearbook of the Society for the Advancement of General System Theory, 1: 1-10.